



VECKA 6
NR 37
001370-8-6
www.hbl.fi
★★

HBL

HUFVUDSTADSBLADET

Söndag

Outsidern Nuorvala

Tonsättaren Juhani Nuorvala har i flera decennier inspirerats av den amerikanska konstmusiken, jazzen och populärmusiken.



UTRIKES

Över 40 befaras ha dött i Australien

Eldsvådorna rasar i spåren av "århundradets värmebölja". I trakterna kring Australiens näst största stad Melbourne nådde temperaturen i går över 47 grader, den högsta uppmätta någonsin.

SIDAN 14

SPORT

Komarov öppnade målkontot i Lejonen

Leo Komarov, uppvuxen i Nykarleby, gjorde i går sitt första landslagsmål. Men det hjälpte inte. Lejonen förlorade mot Ryssland med 4-5 i Stockholm.

SIDAN 26



RESA

Äre solar sig i stjärnglans

Äre rankades nyligen som en av de tio bästa skidorterna i världen. Det är inte utan orsak, på fyra år har mycket hänt i Nordens största skidcenter. Nu finns inte bara fina pister utan också mat för läckergommar.

SIDAN 20

HBL1

Ledare	2 Ekonomi	17
Nyheter	3 Fonder	18
Reportage	6 Resor	20
Utrikes	14 Sport	26

HBL2

Kultur	2 Debatt	19
Litteratur	6 Eftertext	22
Agenda	10 Serier	28
Dagbok	12 Radio&TV	29
Vetenskap	16 Väder	32

Ehrnrooth drar bort sin EU-kandidatur

SFP-ledningen informerades om vinfifflet redan i början av veckan

INRIKES
SIDAN 4

SFP:s EU-vals kandidat Magnus Ehrnrooth ställer inte upp i valet om två månader. Efter konsultationer med partiled-

ningen har han beslutat återta sin kandidatur. I fredags avslöjade Hbl att Ehrnrooth importerar och säljer vin utan tillstånd.

Partiets viceordförande Christel Liljeström berättar att hon tog kontakt med SFP:s tjänstemän och berättade bland annat om vinaffärerna.



I andras händer

Ibland när Oiva Saari-nen (bilden), 71, blir arg så ber han hustrun Eja föra honom till långvården. Men det är bara som han säger, för han vill ju vara hemma. Det får han också vara, så länge Eja bara orkar vårda honom. SIDAN 6

Nätskämt kan leda till fängelse

Vad den egentligen tänkte som skapade en falsk profil för Alexander Sjöberg, 16, på irc-galleriet vet ingen. Men det blir nu polisens sak att utreda hur stor skada personen åsamkat då han skickat ut obehagliga meddelanden i Alexanders namn.

SIDAN 3

Ungdomspris till Sandra Eriksson

Sandra Eriksson från Nykarleby utsågs i går till årets unga idrottare i Svenskfinland.

SIDAN 30

Vård utan like

I nöd och lust, lovade de den 12 juni år 1965. Lusten varade i 35 år. Så tog Oiva Saarinen felsteget som förlamade honom. Sedan dess har det varit mycket nöd, men också så pass mycket kärlek att hustrun Eja vet och känner att det var rätt beslut att också bli Oivas vårdare.

JEANETTE BJÖRKQVIST, TEXT
HANS PAUL, FOTO

Det var den 4 maj 2000 paret **Saarinens** drömmar om makliga pensionsdagar i Nummi-Pusula slogs i spillror.

Det skedde på den enda sten som råkade stå på den plats där den då 63-åriga **Oiva**, en erfaren grävslopsföretagare i färd med markarbetet för gårdens nya brunn, råkade slinta på traktorns stigbräde så pass illa att han ramlade bakåt.

Fallet var bara en halv meter högt. Den sten som hans nacke slogs mot var inte ens stor.

Men ibland behövs det inte mer än så.
– När vi hittade honom låg han bara där och tittade upp mot himlen. Han sa: "Nu tror jag det gick illa."

Hur illa fick den då 61-åriga **Eja Saarinen** veta på Tölö sjukhus när läkarna tänkte ta ett prov på ryggmärgsvätskan som hon befarade skulle kunna förlama Oiva.

– De sa: "Men han är ju redan förlamad."

Några förhoppningar om att han någonsin skulle kunna röra sig igen gav läkarna inte.

Att han skulle bo hemma med henne diskuteras aldrig.

– Att älska varandra i nöd och lust. Det var det vi lovade varandra den 12 juni 1965.

Träffisorna sticker ut längs dörrkarmens hela nedre del.

Den snävt tilltagna öppningen mellan sovrummet och vardagsrummet har inte kunnat undgå stötarna som uppstått under alla de tusentals dagar en hustru kört sin man genom den.

Det här är numera huvudpassagen i Oiva och Eja Saarinens liv – öppningen de tillsammans tagit sig fram och tillbaka genom morgnar, förmiddagar, eftermiddagar, kvällar och nätter i de snart nio år som gått sedan olyckan.

Flyttoperationen är likadan varje dag; hon lyfter upp honom i lyftkranens tygpåse och kör ut honom till den elektriska rullstol hon satte på laddning genast efter att hon lagt honom kvällen innan.

I statistiken är Eja antecknad som närstående-vårdare, en av uppskattningsvis 300 000 finländare som på heltid vårdar en anhörig.

Beslutsfattarna ända upp till riksdagsnivå tycker om sådana som hon. När en hustru väljer att sköta sin man hemma i stället för att placera honom på anstalt räknar socialministeriet med att samhället sparar mellan 26 000 och 35 000 euro per år. Så mycket tycker beslutsfattarna om sådana som Eja att det uttalade målet är att Finland ska gå mot mer närstående- och mindre anstaltsvård.

LÄS MER PÅ NÄSTA SIDA



” Anta att en vanlig människa rör sig, går, vänder sig, lyfter handen, går och lägger sig, går på toan, tvättar sig, äter, går ut, ringer ett samtal, antecknar något, använder datorn ... Oiva gör ingenting av det här.



DAGSRUTINER. Assistenten Leila Kosunen hjälper Eja Saarinen med att sköta Oiva och hemmet under vardagarna. Det är en välsignelse efter att Eja i flera månader skött allting ensam.

1,2 miljarder euro skulle det kosta att placera alla dem som nu sköts hemma på anstalt. Skulle kommunerna betala vårdstöd till alla som enligt reglerna kan definieras som närståendevårdare skulle räkningen vara 300 miljoner, istället för 95 miljoner som den är nu.

Tiotusentals euro är skillnaden när man gör uppskattningarna mellan vad det kostar att vårda någon hemma jämfört med på anstalt. För en kommun beräknas närståendevården kosta 10 000–12 000 euro/år. Anstaltvården beräknas kosta 38 000–45 000 euro/år. Skillnaden är 26 000–35 000 euro.

Regeringsprogrammet:

- Närståendevårdarnas förutsättningar att orka ombesörjs genom att möjligheterna att ta ut lagstadgade lediga dagar förbättras.
- Möjligheterna att överföra närståendepenningen till FPA utreds (för att skapa jämlikhet mellan kommunerna).

Enligt § 4

har vårdaren rätt till ledigt – minst tre dygn per kalendermånad. Kommunen skall sörja för att vården av den vårdbehövande ordnas på ett ändamålsenligt sätt under vårdarens ledighet.



” Beslutsfattarna måste förstå att det här också handlar om annat än att kamma håret, klappa om honom och ta honom på konserter. Hemma hos oss är det min uppgift att städa upp allting, också bajset. Det finns ingen annan.

I teorin. I verkligheten är frågan hur det ska gå med de bestämmelser som gäller nu.

Det finns 300 000 som sköter sin nära på heltid. Bara 30 000 har ett avtal med sin hemkommun. De andra har endera inte fått stöd eller så har de inte ens ansökt om det.

Hur avtalet och det konkreta stödet ser ut varierar beroende på var närstående-vårdaren är bosatt. Stödet är ingen subjektiv rättighet så det är kommunen som beslutar om vem som får det.

Uträkningar visar att kommunerna varje år använder 95 miljoner till närståendevårdarnas stöd. Om alla som har rätt till stödet anhöll om och beviljades det skulle summan stiga till 300 miljoner euro. Om alla som nu vårdas hemma lades in på institution skulle summan stiga till 1,2 miljarder.

Lyckas du få din månatliga stödpeng, den är i medeltal 416,32 euro, så kan det vara allt annat än lätt med andra stöd. Enligt lagen från 2006, som ska ändras i höst, har närståendevårdaren rätt till tre lediga dagar per månad. Meningen är att hon då ska pusta ut från en uppgift som tar 24 timmar per dag, sju dagar i veckan, fyra veckor i månaden, tolv månader per år.

Men trängda kommuner skär lätt i extra vårdplatser, vilket betyder att det inte alltid finns en plats som kan avlasta närståendevårdaren. Och det betyder i sin tur att man aldrig får vila sig.

För Eja har mycket tid gått till kampen om att få sitt rättmätiga stöd av Vanda stad. Rättsväsendet har gett henne rätt i att staden oskäligt drog av från stödet under flera år och därför ska betala tillbaka pengarna retroaktivt. Men än så länge gapar kontot tomt.

Hon har också, förgäves får vi väl tillägga, försökt bibehålla de tre gånger fysioterapi per vecka som försäkringsbolaget ännu för några år sedan betalade. Men plötsligt drogs de ner till en gång i veckan, något som orsakar stor frustration hos **Maarit Helenius**, Oivas terapeut sedan fem år tillbaka.

– När en person är helt förlamad är det livsviktigt att få fysioterapi för att hålla liv i kroppsfunktionerna. Det som Oiva nu får räcker helt enkelt inte till.

Räcker gör inte heller Ejäs pengar, så hon är hänvisad till den fysioterapi försäkringen betalar för.

Just den här morgonen är Eja trött. Oiva har under natten varit dålig i magen.

Det har för Ejäs del betytt tre rundor av sängklädesbyte och lika många rundor till tvättrummet. Allt sådant tar sin tid när en 69-årig kvinna med sjuka fötter ska förflytta en förlamad man som inte kan göra annat än be om förlåtelse för att tarmen den här gången tömde sig mitt i natten igen.

Någon kan ju tycka att man inte behöver tala högt om sådana här kroppsfunktioner.

– Men jag tycker vi måste tala om det. Det förstår ju var och en att alla bajsar. Ibland är det väldigt klottigt. Oiva är ingen baby. Han är en vuxen man. Och hemma hos oss är det min uppgift att städa upp allting – det finns ingen annan. Det är viktigt att beslutsfattarna förstår att det här också handlar om annat än att kamma håret, klappa om honom och ta honom på konserter.

För Ejäs del handlar det till exempel just det här dygnet om att sova 1,5 timme under natten och om att tvätta tre omgångar smutsiga lakan innan morgonsens vådrunda tar vid.

Och för henne, liksom för andra i henne situation, handlar det också om att i olika grad ge upp sig själv för en annan person.

– Anta att en vanlig människa rör sig, går, vänder sig, lyfter handen, går och lägger sig, stiger upp, går på toan, tvättar sig, äter, går ut, ringer ett samtal, antecknar något, använder datorn ... Min man gör ingenting av det här.

Det måste tydligt skrivas ut: Eja klagar inte och hon ser inte sitt liv som en uppoffring.

– Livet blev så här. Inte vad vi någon gång tänkte att det skulle bli, men nu har vi det så här. Man kan inte alltid välja. Att klaga hjälper ingen. Det tjänar bara till att slita slut på en själv.

Oiva halvslumrar i sin rullstol. Vi har nyss avnjutit den sena frukosten. Eja har inte tittat på klockan men den visar att 40 minuter gick till att placera Oiva vid bordet och servera honom frukosten och morgonsatsen på elva piller. Innan kvällen är slut kommer vi att vara uppe i 19 piller, samtliga noggrant doserade av Eja.

Först då vi andra redan har ätit öser hon upp mannagrynsgröten och saften på sin egen tallrik. Frukosten har föregåtts av den tidskrävande mor-

” Ibland när jag är riktigt trött kan jag fråga ”Varför? Varför just jag?”. Men så ber Oiva om förlåtelse för att han är som han är. Och jag kan bara svara som det är: ”Det är ju inte ditt fel, Oiva.”



**SNART FULL-
LÄRD.** Sjuksköta-
ren Anita Kekki-
nen är på hembesök
för att lära Eja
Saarinen det se-
naste vårdsteget:
att injicera insu-
lin i Oiva. Det se-
naste tillägget i
vårdrutinerna har
stressat Eja oer-
hört, eftersom
hon är orolig över
att mängden insu-
lin av misstag
blir fel.

gonrutinen där Eja och den nya personliga assis-
tenten **Leila Kosunen** smört in hela Oiva – en
salva för psoriasis på rygg och bakken, en an-
nan för den förlamades hårt belastade hud. Urin-
påsarna som är kopplade till katetern har tömts,
blöjan har bytts och pyjamasen har ersatts av klä-
der innan han kopplats till den lyftkran som var-
je dag tar honom upp ur sängen.

– Utan den skulle det inte gå. Han väger näma-
re 130 kilo. Men det är viktigt att han inte blir lig-
gande i sängen, att rutinerna hålls.

Trots det tidskrävande vårdjobbet är det uteslu-
tet för Eja att placera sin man på institution.

– Det här är vårt hem. På anstalt skulle han tyna
bort i ett töcken av mediciner.

Att byta roll från hustru – eller barn eller förälder
– till vårdare är inte okomplicerat. Att ta beslutet
att sköta sin nära hemma i stället för på institu-
tion är inte heller alltid självklart.

När närstående vårdarnas intresseorganisation
undersökt hur deras medlemmar egentligen mår
har det talats mycket om hur svårt det kan vara att
orka. Bara kampen om stöd tar musten ur en. Ut-
över den finns det ständiga vårdförhållandet som
både fysiskt och psykiskt kan vara mycket tungt.
När man går upp i en annan människa är det
också lika lätt hänt som destruktivt att glömma
sig själv och småningom tyna bort i en tillvaro där
ens egna behov inte längre existerar.

Stress och smärta provar oundvikligen kroppen.
Ejas blodtryck är fruktansvärt högt, 202/109. Ett
blodtryck som stiger över 140/90 är redan en al-
larlig hälsorisk för en äldre person.

– Snart ligger jag väl i graven, säger Eja med den
galghumoristiska ton hon, och Oiva, gärna odlar.
På den ena vristen har hon ett varigt och en-
dvist sår från en gammal olycklig krock med Oivas
tunga rullstol. Men frågor om hur hon mår efter
årtal av minimal nattsömn och egna sjukdomar
som tär på orken viftar hon snabbt bort.

– Det är inte så viktigt. Nu måste jag försöka lära
mig hur Oivas insulin ska doseras. Hans socker är

så hemskt högt, säger hon, tar stöd mot bordet och
häver sig med svårighet upp att stå.

Det är bara ibland blicken avslöjar sig, så att
tröttheten glimtar fram.

– Nej, jag påstår inte att jag är en övermänniska
som orkar hur mycket som helst. Att jag nu ock-
så måste börja ta ansvar för Oivas insulin känns
som den sista droppen.

Efter mer än 40 år tillsammans finns det heller
inte humörskillnaden hennes mans klarsynta blick
inte uppfattar. När Eja med smärtande ben van-
kar mellan spisen och matbordet efter middagen
kan han bara följa hennes rörelser från sin rull-
stol, oförmögen att bistå på något sätt.

– Ibland när jag är riktigt, riktigt trött kan jag
knyta näven och fråga ”Varför? Varför just jag?”.
Men så ber Oiva om förlåtelse för att han är som
han är. Och jag kan bara svara som det är: ”Det
är ju inte ditt fel, Oiva.” Han är så mån om mig
och han vet ju hur mycket jag kämpar och att jag
är trött ibland.

Medan Eja slamrar i köket lockar Oiva på famil-
jens sjuåriga schäfer Niko, som slår lyckliga lovar
kring husse. På tv rullar en amerikansk serie med
lättklädda kvinnor. Oiva följer fascinerat med de-
ras svansande i rutan, skrattar och säger att han
mingsann också var aktiv i sin ungdom.

Kanske det, tills han träffade sin Eja. Kärleken var
så omedelbar att de rusade iväg till magistraten för
att äkta varandra. Så bråttom hade de då, den där
sommaren 1965, att de inte ens hann meddela för-
äldrarna, än mindre ta en bröllopsbild.

– Under akten sa Oiva flera gånger ”jag vill, jag
vill” även om vigselförrättaren inte ens hunnit frå-
ga det ännu. Det har vi skrattat åt många gång-
er efteråt.

Eja sätter handen på Oivas borttynade ben.
Den hastiga vigseln hann följas av många goda
år med mycket socialt liv och många minnen som
finns samlade i deras fotoalbum.

I dag är det si och så med det sociala.

– Folk, också gamla vänner, verkar tro att Oi-
vas tillstånd smittar, så vi har inte sett så många
av dem efter Oivas olycka. Det är ledsamt för han
skulle ju så gärna prata med någon annan än mig
under alla dagarna.

Det som inte försvunnit är kärleken, den kraft
Eja menar lyfter henne ovan ytan varje dag.

– Ja, vi är ”Dra åt samma håll”-teamet, säger Oiva
och skrattar till.

Han har slutat ifrågasätta sin roll, om han ens
någonsin gjort det. Han vet att hans liv som det är
just nu hänger på hustrun. Det finns inte så myck-
et mer att säga om det.

– Visst måste jag lita på henne eftersom hon skö-
ter allting för mig. Hon kunde mata vad som helst
i mig, men hon sköter mig. Det gör hon.

– Och det gör hon riktigt bra, tillägger han vis-
kande då Eja för en stund lämnar rummet.

Om han någonsin varit bitter över att stenen stod
där, den där vårdagen för nio år sedan?

– Jag minns inte olyckan längre. Men att gräma
sig efteråt är inte mycket värt för det ändrar ju
ingenting. Vi har ett enda liv, och skulle jag nå-
gon gång få för mig att tänka på döden så är det
ju bara att tänka på att när livet tar slut så tar det
slut. Och då orkar man ju vidare igen.

Oiva Saarinen drömmer mycket om nätterna. Om
hur han är **Barack Obamas** chaufför och kör den
nyvalda presidenten i en fin svart bil och om hur
han desperat försöker hämta vatten från en näs-
tan 40 meter djup brunn.

På hans axel sitter plåstret som ska se till att den
begynnande Alzheimern inte framskrider, men
det händer ändå att han säger till Eja att han kan
ta bilen och köra till butiken.

– Jag tänker orka så länge det bara är möjligt.
Men blir han riktigt vilsen så kanske jag måste ge
upp. Och om mitt hjärta säger stopp så är det ju
slut också för Oivas del.

09-1253 257, jeanette.bjorkqvist@hbl.fi
09-12531, hans.paul@hbl.fi